

Ա Ն Տ ՈՆ Ի Ո Ս Ե՛ Կ Լ Ե Ռ Պ Ա Տ Ր Ա

Ա Ր Ա Ր ՈՒ Ա Փ Ե.

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ա.

Աղեքամդրիա — Կեսարի բաճակազր.

Կը մտնեմ Կեսար. Ագրիպպա, Պոլարիլլա, Միկեմաս,
Գալլոս, Պրակուլեոս, եւ ուրիշներ, բարձրաստիճան սպաներ:

- ԿԵՍ. Գընա՛ իրեն, Դոլարէ՛լլա, պատուիրէ՛ որ յանձնըւի
Այս աստիճան ճարահատած, ըսէ իրեն թէ ան ի դուր
Կը վատնէ իր վարանքն ու դադարներն:
- ԴՈՒ. Կ'ընեմ, Կեսար:
- (Կը Կ'Կ'ի)

(Կը Կ'ի Դերիֆրաս Արտիսի Ռաբոլլա)

- ԿԵՍ. Ի՛նչ է աս, ո՛վ ես դուն որ կը յանդգնիս ատ կերպով
Մեր առջև երեւալ:
- ԴԵՐ. Գերկեստաս ես կը կոչուիմ:
- Անտոնիոսին ծառայեցի, որ ամենէն արժանի էր
Ամենէն լաւ ծառայութեւ. մինչ ան կանգնած էր երկրիս վրայ
Ու խօսք ունէր բերնին մէջ, ան իմ տէրս էր ու ես կանաքըս
Կը կրէի զինքը ատող անձանց վրայ զայն համակ
Մաշկու: Եթէ հաճոյ թուի Ձեզ զիս Ձեր քովն առնել,
Ինչ որ էի ես իրեն՝ նոյնը կ'ըլլամ Կեսարին
Եթէ հաճոյ չէ Ձեզի, կանաքըս Ձեր սփռքը կը գընեմ:
- ԿԵՍ. Ի՛նչ է ատ քու ըսածը:
- ԴԵՐ. Կեսար, կ'ըսեմ թէ մեռա՛ւ.

Անտոնիոս:

- ԿԵՍ. Այդպիսի մեծ մէկ բանի մը խորտակումը
Աւելի մեծ ճայթ մը պէ՛տք է հաներ. բոլորչի
Այս աշխարհս պէտք է տարսէր՝ առիւծներ թափէր քաղքին
Փողոցներն, ու փոխադարձ՝ քաղքըքըն անոնց որջերն:
- Անտոնիոսի մահը միաւոր աղէտ մը չէ՛. աշխարհիս կէսը
Կ'ամփոփուէր այդ անուան մէջ:
- ԴԵՐ. Մեռա՛ւ, Կեսար, ո՛չ իրաւանց
Հանրային գործադրիչէն, ոչ ալ վարձուած վատ դաշոյնէ,
Այլ նոյն այն ձեռքն որ իր ըրած գործերուն մէջ իր պատիւը
Կը գրէր, սրտին տուած քաջութեամբ սիրտը ձեռքէք:
- Աս իր թուրն է: Ես ան վէրքէն կապտեցի, տես ներկուած է
Իր գերազնիւ արիւնով:

- ԿԵՍ. Տրամեցա՞ն գէմքերնիդ, ո՛վ
Բարեկամներ: Թող աստուածն'ըր զիս պատժեն եթէ այս լուրն
Արքաներու աչքն արցունքով թրջել չի տար:

- ԱԳՐ. Եւ ո՛րքան

- Տարօրինակ որ բընութիւնը մեզ ողբալ հարկաբեք
Մեր ամենէն յամառապինդ հետամըտած գործերուն վրայ:
Իր արասներն ու փառք պարծանք զոյգ հասարակ կ'ընէին:
Աւելի չըբնազ հոգի մը մարդկութիւնը երբէք չէ՛
Գեկավարած: Բայց ձեր կամքն է, ո՛վ աստուածներ, մեզ տալ մաս
Մը թերութիւն որպէսզի մարդ կապէք մեզ, Կեսար յուզուած
Է ակներեւ:

- ՄԵԿ. Երբ այսպիսի մեծատարր հայեցի մ'է

Որ կը դըրուի իր դիմաց, հոն ինքզինքն ի հարկէ
Պէտք է տեսնէ:

ԿԵՍ.

Ո՛վ Անտոնիոս, քու ետեւէդ հետապնդած
Աստօր հասայ: Բայց չէ՛ որ մեր մարմնին մէջ խոցերն յաճախ
կը դանակենք. հարկէն առիպուած պէտք էր ես քեզ իմ արեւա
նոնարհած տեսնել տայի կամ ես քուկի՛նըդ տեսնէի:
Բովանդակ այս աշխարհ մեզ երկուքնուս ապաստան չէ՛ր
կրնար ըլլալ: Բայց դարձեալ, թողէք ողբամ սիրտը հոսող
Արեան պէս մեծարժէք արցունքներով, որ դո՛ւն
իմ եղբայրս, իմ մրցակից ընկերս ամէն խորհուրդներու
Բարձրութեան մէջ՝ կայսրութեան մէջ բարձակիցես, պատերազմի
Ճակատին մէջ իմ բարեկամս ու ընկերքս, բուն իմ մարմնիս
Բազուկը դուն, սիրան ու միտք որուն մէջ իմ խորհուրդներս
Քուկի՛ններդ կ'արծարծէին — որ մեր աստղերն, անհայտօրէն,
Չոյգ հաւասար վիճակին այսպէս պէտք էր զատէին՝ հո՛ս
Բերէին: Մըտիկ ըրէք, բարեկամներ — բայց աւելի
Յարմարաւոր պահու մը մէջ կը պատմեմ ձեզ:

(Կը հռէ նքիդառնէ Ժ)

Այս մարդուն գէմքն
Իր գործին փոյժը կը յայտնէ: Պիտի լըսենք ինչ որ ունի
Ըսելու: Ո՛ր տեղէն կուգաս դուն:

ԵԳԻՊ.

Մը հէք եմ գեւ: Իմ տիրուհին՝ Թագուհին փակուած իր միակ
Ունեցածին դամբարանին մէջ կը բաղձայ Ձեր մոռարութեանց
Տեղեկանալ որպէս զի պատրաստուած յարմարէ
Ինքզինքը ինչ ընծացքի որ իր վրայ հարկ դըրուի:

ԿԵՍ.

Պատուիրէ՛ որ սիրտ առնէ: Քիչ ատենէն ան կ'իմանայ,
Մեր կողմէ զրկուելիք մէկէ մը Ի՛նչ պատուաւոր
Ու Ի՛նչ անխել կարգադրութիւն իր նկատմամբ ընելին,
Զի ցորչափ Կեսար կ'ապրի, անազնիւ չէ՛ կարող ըլլալ:

ԵԳԻՊՏ.

Այդ կերպ պահեն Ձեզ աստուածք:

(Կը ԲԻՆԷ)

ԿԵՍ.

Եկուր հոս, Պրոկուրէոս: Քրնա ըսէ, մենք իրեն
Ուշադրութեամբ չենք միտադրեր, տո՛ւր իրեն ինչ ստիպանք
Որ իր յուզման բարձրութիւնը պահանջէ, զի չըլլալ թէ
Իր մեծ հոգեով, մահաբար մէկ հարուածով մը յուսաւորեալ
Ընէ մեզ, զի Հրոսի մէջ իր ապրիլն յաւերժական
Նըշխանի մը պիտի կենայ յաղթանակուած: Քրնա՛ ու փոյժ
Ճնշողովդ մեզ լուր բեր թէ ինչ կ'ըսէ ու ինչ մտքի
Վիճակի մէջ գտար ան:

ՊՐՈ.

Կ'ընեմ, Կեսար:

(Կը ԲԻՆԷ)

ԿԵՍ.

Պալլոս, գնա հետ

(Կը ԲԻՆԷ Գալլոս)

Ո՛ր է Գոյարեւիլա, Պրոկուրէոսն երկրորդելու:

ԱՄԻՆՔԸ:

Գոյարեւիլա:

ԿԵՍ.

Չըզեցէք զան, զի կը յիշեմ հիմա թէ ինչ
Գործով է. երբ ժամը քաջ՝ պատրաստ կ'ըլլայ: Եկէք իմ վրանս
Ինծի հետ — հոն պիտի ձեզ ցուցընեմ թէ ո՛րքան ծանր
Ու քեզմանկ մղուեցայ ես այս մարտնչման, թէ ո՛րքան հեղ
Ու հանդարտ իմ բոյրը բերութեանց մէջ վարուեցայ:
Եկէք ինձ հետ ու տեսէք ինչ որ ունիմ ցուցընելու
Այս բանին մէջ:

(Կը ԲԻՆԷ)

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Բ.

Աղէկաանդրիա — դամբարանցի մէջ սեճակի մը
Կը մոնեն Ելեպպոստա, Շարման եւ Բաառ:

ԿԼԷՌ.

Իմ սրտաբեկ ըրբեմնս կ'ըսկըսի լաւագոյն կեանք
Մ'ինձ յարգանք. ճըղճի՛մ բան է Կեսար ըլլալ. քանի որ ան

Չարաշար մի՛ գործածէք, ինքըղինքնիդ քանդելով:
Թողուցէք որ աշխարհ տեսնէ իր մեծ հոգւոյն կատարելիք
Դերը բարձրը զոր ձեր մահն անցուցադիր պիտի թողուր
Առ յաւէտ:

ԿԻՒՈ. Ո՛ւր ես դուն մահ: Հոս եկուր, եկուր, եկուր,
Եկուր ա՛ռ թագուհի մը որ հազար կ'արժէ մանկիկ
Ու մուրացիկ:

ՊԲՈ. Ո՛հ, տիկին, քիչ մը չափ
ԿԻՒՈ. Պարոն, չուտեմ՝

Պիտի միս, չի պիտի խրմեմ, պարոն, եթէ երբէք
Անպէտ խօսք հարկ է ընել, ոչ այ պիտի քննանամ,
Մահանացու մարմնի այս տունը ես պիտի աւերեմ,
Թող կրցածն ընէ ինտար: Գիտցէք, պարոն, ես կաշուկապ
Ձի պիտի՝ սպասի կենամ ձեր տէրոջ արքունիաց մէջ,
Եւ ոչ ալ բնա՛ւ հանդիպիմ թոյլ ու դանդաղ Հոգաւարի
Ծանրը աչքին պատուհասին: Ա՛նք վերցընեն պիտի դիս
Ու ցոյց ընեն խճճասէր Հուռի ազմկազոյ
Անլըբորին: Լաւագոյն է Եգիպտոսի մէջ փոս մը
Գողտըր չիրիմ՝ ինձ ըլլայ, Լաւագոյն է Նեղոսի
Յերին վրայ դիս մօրմեկն պատկեցընէք, ու թողուր որ
Ջրածանները գեռացընեն վրաս զագիր որդեր՝ գարշա՛նք
Ազգելու չափ: Լաւագոյն է իմ երկրիս բարձր բուրգերն
Իմ կախաղանըս ընէք ու դիս կախէք շղթայակապ:
ՊԲՈ. Սարսափի այդ քստմեկի մտածունքներն աւելի
Դուք հեռունըր կը տանիք քան թէ պատճառ պիտի գտնէք
Կեսարի քով:

(Կը հռէ Դուքելլա)

ԴՈՒ: Պարկուչե՛ս, Կեսար քու տէ՛րըդ տեղեակ է
Ըրածիդ, ու կը կանչէ քեզ իր քով — իսկ գալով
Թագուհիին, անոր ե՛ս պիտի ըլլամ՝ պահապան:

ՊԲՈ. Ա՛յդպէս ըլլա՛յ, Դուքելլա, ասիկա դիս ամենէն գոհ
Պիտի ձրգէ մեզմ' քնքուշ եղիր անոր: (Կը հռայրի Գառնալ) Կեսարի
Ինչ որ կ'ուզէք կը խօսիմ՝ եթէ պաշտոն տաք ինձի:

ԿԻՒՈ. Ըսէք մեռնիլ կ'ուզէի:
(Կը Բիլի Գահաւա՛ս Եւ Վիւրիւր)

ԴՈՒ: Վսեմաշուք թագուհի,
Լսած էք իմ ո՛վ ըլլաւս:

ԿԻՒՈ. Չըզիտեմ:

ԴՈՒ: Ապահով

Գիտէք ով եմ:

ԿԻՒՈ. Փոյթ չէ, պարոն, թէ ինչ գիտեմ՝ կամ լըսած եմ
Դուք կը խնդա՛ք, երբ արդաք կամ կիններն իրենց երա՛յը
Կը պատմեն: Մի՛թէ ատ չէ՞ ձեր վարմունքը:

ԴՈՒ: Չեմ հասկընար:

ԿԻՒՈ. Երազ տեսայ թէ Անտոնիոս կայսրը մը կար: Ո՛հ այդ պիտի
Ուրիշ քուն մ'ալ ունենայի որ այդպիսի ուրիշ մարդ մ'ալ
Կարենայի ես տեսնել:

ԴՈՒ: Եթէ հաճոյ թըւի ձեզ...

ԿԻՒՈ. Անոր երե՛սը երկընքին նման էր ու անոր մէջ
Կային արեւ ու լուսին իրենց ընթացքը պահելով
Ու լոյս տալով փոքրիկ գունտին՝ այս երկրիս:

ԴՈՒ: Բարձրիշխա՛ն

Վե՛հ տիկին:

Իր սրունքներն Ովկեա՛նն իրենց ներքեւ
Կ'առնէին, բազուկն իր վերամարձ գինանշանն
Էր աշխարհիս. իր ձայնը միթոյնի գաշնակաւոր
Գունտերուն ձիւքը ունէր, ու ատ՝ բարեկամացը
Համար, բայց երբ կ'ելլէր այս երկրագոհնաւոր դողացնել
Ու սարսել, գողացող շանթի նման էր: Իր առատ
Տուրքին գալով, ձրմուռ չրկար անոր մէջ, աշուն մըն էր
Ան մշտաւ, քանի՛ հընձուէր, աշնան կ'աճէր: Իր բերդանքներն

Դրվիրններու կերպով էին, իրենց ապրած տարրին մէջէն
Վեր բարձրացող թիկունքը միշտ ցոյց կուտային. իր ծառայի
Համագեկնող թաղակիրներ, գահակալներ կը ձեմէին.
Գետնի թիկունքը ու կողմերը իր գրգռանէն ինկած արծաթ
Դրամներու պէս էին:

ԴՈՒ:
ԿԼԷՈՒ:

Կէտպատրա:

Որ եղած է, կամ կրնայ այդպիսի մարդ մը ըլլալ
Նըման այս իմ նրապահիս:

ԴՈՒ:
ԿԼԷՈՒ:

Ո՛հ, չեմ կարծեր, աշխու տիկին.
Սուտ կ'ըսէք, աստուածներուն տկունքին մինչև երկնք
Բարձրահաս. բայց եթէ գրանցի, կամ թէ երբեք
Եղած ըլլայ մէկն այդպիսի, երազնու չափէն վեր է
Անիկա: Բնութեան նիւթ կը պակսի՝ նորանշան
Չեկուր մէջ մտքի ստեղծող աշխուժին Հետ միջկուր.
Այսու Հանդերձ Անտոնիոս մը յղանալ ընտելեան
Մէկ Հրաշակերտը պիտի ըլլար մտքի ստեղծող աշխուժին դէմ,
Նըկուն թողլով լոկ ըստուերներ բացարձակ:

ԴՈՒ:

Մըտիկ բրէք.

Բարի՛ տիկին: Կորուստնիդ ձեր Հողիին պէս է, մեծ.
Ու դուք անոր ծանրութեան զոյգ Համեմատ կը կրէք զայն:
Թող երբեք չը տրուի ինձ ժամանել Հետապնդուած
Յաջողութեան, եթէ չեմ զգար, ձերինին անդրադարձամբ,
Վիշտ մը՝ որ կը դարձնէ բուն իսկ սրտիս արմատը խոր:
Երեսորակալ եմ, պարոն: Գիտէք թէ Կեսարի
Միտքը Բ՛նչ է ընել զես:

ԴՈՒ:

Կը գրեժուարիմ ըսելու

Ձեզի, ինչ որ կ'ուզէի որ դուք գիտնաք:

ԿԼԷՈՒ:

Ո՛հ, մի՛ պահէք

Խնդրեմ, պարոն:

ԴՈՒ:

Թէեւ ան պատուաւոր է...

ԿԼԷՈՒ:

Ըսել է, զիս

Գիտի տանի յաղթանակին:

ԴՈՒ:

Այո, տիկին, ատ լաւ գիտեմ:

(Փռնոյն Լ Երեմի աղանդի « Զնապա՛հ, Զնապա՛հ հո՛ր՝ Կեսար է »)

Կը մտնեն Կեսար, Գալլոս, Պոնտիկոս, Մեկնեա
Սեկեկոս, և ուրիշ եկեղեցիներ:

ԿԵՍ:

Որն է Եգիպտոսի թագուհին:

ԴՈՒ:

Կայսրն է, տիկին:

(Սեպարտ Զնապա՛հ Լ Երեմի)

ԿԵՍ:

Ելէք վեր, ո՛չ չի պիտի դուք ծնրադրէք, կը խնդրեմ
Վէ՛ր ելէք, Եգիպտոսի թագուհին:

ԿԼԷՈՒ:

Տէր իմ, այսպէս

Կը կամենան աստուածներն, պէտք է տիրջու ու իշխողիս
Հըպատակիմ:

ԿԵՍ:

Դրժնդակ մըտածմունքով ինքզինքներդ
Մի՛ տանջէ: Ձեր մեզ բլած վրնաններուն յուշը դառն
Թէեւ մեր միս ու ոսկրին մէջ գրուած ըլլայ, լոկ զիպուածի
Արդիւնքի պէս պիտի մեր միտքը բերենք:

ԿԼԷՈՒ:

Ո՛վ միա՛կ աւերն
Աշխարհիս, ես չեմ կրնար իմ գաստ այնպէս ճարտարորէն
Գինել Ձեր առաջ որ անպարտ ցուցնեմ զայն, բայց կ'ընդունիմ
Որ մինչև ցարդ մեր սեւին շատ անգամներ ամօթ բերող
Թեթեւութեանց ենթակայ ես ալ եղած եմ:

ԿԵՍ:

Կէտպատրա,

Երեւոյն եղիք, մեր փափաքն է մեկմացնել քան թէ շեշտել:
Եթէ դուք մեր մտադրութեանց պատշաճեցնէք ինքզինքներդ,
Որոնք խիստ աշխու են ձեր նըկատմամբ, այս փոփոխման
Մէջ Հո՛հ՝ օգուտ պիտի գտնէք. իսկ եթէ վրաս անպիմութիւն
Մը բեռնընէք, Հետեւելով Անտոնիոսի ընթացքին,

Կատարեալութիւնը կը կրենք, ու երբ կ'իյնանք, մեր անձին վրայ
 Կը տուգանուինք ուրիշներուն արժան եղած պատիժին:
 Կը դպաստեալ, ոչ պահածնիդ և ոչ ալ յայտ բերածնիդ:
 Մեր յաղթութեան աւարամաս կը համարինք: Թող դարձեալ ձերն
 Ըւլայ ան: Բաշխեցէք ան ինչպէս կ'ուզէք, ու հաւատացէք
 Վաճառական չէ՛: Կեսար որ ձեզի հետ գնելու ելլէ
 Վաճառորդի ծախած բաներ: Ընտր համար, զուարթ եղիք,
 Չեր մտածմունքը ձեզի բանտ մի՛ յօրինէք: Ա՛յ, սիրելի
 Թաղաւոր, զի մեր միտքն է ձեզ նկատմամբ այնպէս ընել
 Կարգադրութիւն ինչպէս դուք իսկ մեզ խորհուրդ տաք: Հանգիստ
 կերէք

Ու քննացէք: Մեր ինքնայն ու գութն այնպէ՛ս է ձեր վրայ
 Որ միշտ կը մնաք ձեզ բարեկամ, ու այս կերպով, մեզ բարեաւ
 Իմ տէրս ու իշխողս:

Ո՛չ այդպէս, մընաք բարեաւ:
 (Փռչոյ՝) Կէ Դիւն Կեսար ու Երեմիայի Կէ

ԿԼԷՈ. Կ'անուշներն զիս, ա՛յրիկներ, կ'անուշներն որ ետ կենամ
 Ինքզինքիս վրեժխաղութեան ըլլալէ, բայց եկուր
 Ըսեմ քեզի, Հարմիրան: (Կը Գրեմի Երեմիայի Կէ)

ԻՌԵՍ. Վերջացուր, բարի տիկին:
 Չուարթ լուսով տիւր հասաւ, ու ալ մուծին մենք կը մընանք:
 ԿԼԷՈ. Գընա նորէն: Խօսքը արդէն եղած է, ու ատ պէ՛տքը
 Հոգացուած: Գընա տես որ փոյթ զըրուէ:

ՀԱՐ. Տիկին, կ'երթամ
 (Նորէն Կէ Դիւն Կէ)

ԴՈՒ. Ո՛ր է թագուհին:
 ՀԱՐ. Ահա, պարոն:
 ԿԼԷՈ. Դոյւարէլլա:
 ԴՈՒ. Տիկին, իբրեւ ասոր երդունցած ձե՛ր հըրամանով

Չոր գործադրել սրտիս սէրն իրեն կրօնի ո՛ւրիշ կը ճաննայ,
 Զուգամ՝ ասի ձեզ ըսել. Կեսար ճանրան Սուրիոյ վրայ
 Բանել իր միտքը զըրած է, և այս երեք տրուանքս մէջ
 Չեր զաւակաց հետ միասին Ձեզ առջեւն պիտի զրկէ:
 Օգտուեցէք ասիկ որչափ որ կրնաք: Ես իմ հաճոյքս
 Ու խոստումս կատարած եմ:

ԿԼԷՈ. Դոյւարէլլա՛: Չեր պարտապանք
 Պիտի մնամ:

ԴՈՒ. Ես՝ Ձեր ծառան: Մընաք բարեաւ, վե՛հ թագուհի,
 Պէտք է երթամ Կեսարի քով իմ ըստախս:

ԿԼԷՈ. Երթաք բարեաւ,
 Ու ջե՛րմ շնորհակալիք:

(Կը Դիւն Կէ)

Հիմա, Խառա, ի՛նչ կ'ըսես:
 Եզրկական պուպրիկ մի՛ զո՛ւն՝ պիտի ցոյցի դրուիս Հում,
 Ինչպէս ես: Երհաստաւոր ստորեկներ իրենց իւզոտ գոգնոցներով,
 Քանոններով ու մուրճերով պիտի բռնեն վեր վերջընեն
 Մեզ ցոյցի. կոշտ կերակրով ծանրահոտ իրենց թանձր
 Հուններուն մէջ ամպոտած պիտի կենանք, ու գործընեն
 Պիտի խմել ստիպուինք:

ԻՌԵՍ. Աստուածներն հեռու ընեն:

ԿԼԷՈ. Բայց ինչո՞ւ ըստոյ՞ է, Խառ: Պիտի ցոյցի դրուիս Հում,
 Մեզի խօսք պիտի նետեն, որպէս թէ պոռնիկներու,
 Եւ քոտոտ տաղարարներ մեր վրայ երգեր պիտի չինեն
 Ընենք աշխատ. սրամիտ զաւեշտ խաղացողներ յանգստարանսից.
 Թաղարարներն վրայ պիտի մեզ ձևացնեն, ու անշուշտ
 Կըքսանդրիոյ մեր խրախաններն ներկայացնեն: Ընտանիսս
 Գիտովցած պիտի բերուի տեսարան, և սըրաձայն
 Պատանակ մը՝) պիտի տեսնեմ՝ Կը դպաստի մեծութիւնն

*) Շէխսիիի ասեմ դէն. կիներ բառերսքեմ էլած չըլլալով՝ կամանց դերեր պատանակ-
 ներս կը յանձնուին:

- Հտպտիւ պոռնիկի մը կեցուածքով:
 ԻՌԱՍ. Ո՛հ ողորմած աստուածներ:
 ԿԼԷՌ. Բա ց ըլլալիքն ա՛տ է սոոյդ:
 ԻՌԱՍ. Եբբէք ես ատ տեսնելու չեմ,
 Զի վստահ եմ իմ հղունգնե՛րըս աչքերէս ուժով են:
 ԿԼԷՌ. Տի՛ս աստի է ձիշդ միջոցն իրենց լարուած պատրաստութեան
 Բլթին խնդալու ու խիստ անխելք խորհուրդներին խորտակելու:
 (Վերադառնալ ինքնին Եբբէք)
- Հիմա, Էարմիան, նա՛ժիշտներս, թագուհիի մը կեղտով
 Զիս շըքուած երեցուցէք, գացէք բերէք շըքեղագոյն
 Իմ Հագուստներս: Կրկին կ'երթամ ես Կիւանոս, զՎնտոնիոս
 Դիմաւորել: Օ՛ն, Իւսս, գնա՛: Հիմա, ապիւհ Էարմիան, իրա՛ւ,
 Փութով գըլուխ պիտի հանենք, ու երբ այս գործն ալ կատարես,
 Բռնակորպ կուտամ քեզի երթալ խաղալ մինչև հուն
 Եւսիանից: Բե՛ր մեր թագն ու ամէն ինչ: (Կը գնա՛ն Իւսս, Եբ-
 բէք Գորգը) Ի՛նչու է այս
- Աղմուկը հոգ:
 (Պահալ գնալ Եբբէք)
- ՊԱՀ. Գեղջուկ մարդ մը եկած է որ անհրաժեշտ
 Կը պահանջէ Ձեր բարձրութեան ն բկայութեանը ելելը:
 Թուզ կը բերէ:
- ԿԼԷՌ. Թող ներս գայ:
 (Կը գնա՛ն Եբբէք)
- Կրնայ վեհ գործ մը ընել: Ան ինծի ապատութիւն
 Կը բերէ: Որոշուծըս սեւեռուած է, ու կ'որոական
 Որինչ ունիմ ա՛լ մէջս: Ալ հիմա յոտից ցըզուխ
 Մարմարակերպ ամրապինդ եմ, ալ հիմա յարախորհոյ
 Լուսինը չէ՛ իմ լուսաւորս:

- (Եբբէք ինքնին Եբբէք, Եբբէք ինքնին Եբբէք)
 ՊԱՀ. Մարդը աս է:
 ԿԼԷՌ. Գնա՛ ու գանձ հոս ձգէ:
 Ունիմ հոգ Եբբէքի սիրուն որդն որ կը մեղցընէ
 Ու ցաւ չի տար:
- ՀԻՆ. Ալ ինչ խօսք, ունիմ հապա՛, բայց ես ան մարդը չեմ որ անոր
 զրպեղներդ ուզեմ, ինչու որ անոր կեցող մահապիտ է (մահապիտ):
 անկէ մեռնողները քիչ հեղ կ'աղեկնան կամ բընաւ չեն աղեկնա
- ԿԼԷՌ. Անկէ մեռած մէկը կը յիշես:
 ՀԻՆ. Եւս, մարդ ալ, կրիկ ալ: Դեռ շատ չի կայ, երէկուան օրը
 մեկուս վրայ իմացայ. շատ օրինաւոր կրիկ մը, բայց քիչ մը
 սուտորոշութեան ինքնակրօն տուած, որ կրիկ մը ընելու չէ բայց
 միայն օրինաւոր կերպով: Ինտոր մեռաւ կեցող, ինչ ցաւ իմացաւ,
 իրաւ որ, շատ աղէկ տեղեկութիւն կուտայ որդին վրայ, բայց
 ամէն ըսածնուն որ մարդ հաւատայ ըրածնուն կէսն ընելով հոգին
 վրայ կուտայ, բայց աս ըսածս վրէպ է (անվրէպ), որդը տեսա՛կ
 մը որդ է:
- ԿԼԷՌ. Լաւ, ել գընա. երթաս բարով:
 ՀԻՆ. Խեղճ տեսնէք որդին, ամէն կերպով (Եբբէք ինքնին Եբբէք):
- ԿԼԷՌ. Երթաս բարով:
 ՀԻՆ. Նայէ ըսեմ, միտուքնիդ աս դրէք՝ որդը՝ ինչ է իր բնութիւնը՝
 ան պիտի ընէ:
- ԿԼԷՌ. Լաւ, Լաւ, երթաս բարով:
 ՀԻՆ. Նայէ ըսեմ, որդը ամէն մարդու ձեռք հաւատալ չըլլար, միայն
 խոհեմ մարդոց, ինչու որ իրաւ բարի բան չկայ ատ որդին մէջ:
- ԿԼԷՌ. Փոքր մի ընել, զգուշութիւն կ'ըլլուի:
 ՀԻՆ. Եւս աղէկ: Բան մի՛ տար անոր, կը խնդրեմ, ինչու որ կեր տալը
 չարժեք:
- ԿԼԷՌ. Կ'ուտե՛՞ զիս:
 ՀԻՆ. Ձի կ'արժէք որ անպատի ալ տար: Իմ որ չ'աղանձմ թէ աստուան

անգամ կին չուտեր: Գիտեմ որ կին մը աստուածներուն բերնին պատու է, եթէ սատանան իր ձեռքովը տղած պղպղղած չըլլայ ան: Բայց, խօսք չի կայ, առ շունչանորդի սատանաները մեծ վնաս կը հասցընին աստուածներուն իրենց ստեղծած կենդանի մէջ, ինչու որ իրենց շինած տոսնին հինգը սատանաները կ'աւրեն:

ԿԼԷՌ.
ՇԻՆ.

Լաւ, ել գնա, երթաւ բարով:
Այո, շիտակ սրտով կ'ըսեմ խերը տեսնէք որդին: (Կը գնայ)

(Նորէն իջ Դոն Խառն զգետով, Բաբել, Լն.)

ԿԼԷՌ.

Տուր ինձի իմ զգեստըս, զլիւսու վըրայ զիւր թագըս: Անմահական ըզձանքները ունիմ ներսըս, ալ բընաւ: Եգիպտոսի խաղողին հոյզը չըլլաւ իմընէ շուրթերս: Զարպիկ, ճարպիկ, աշխու Խառն. շուտ ըրէ. կարծես կը լսեմ Անտոնիոսի կանչելը զիս: Կը տեսնեմ ես անիկա Որ եւանդով կ'ոգևորուի իմ վեհ արարքըս գովելու: Կը լսեմ ծաղրը իրեն Կեսարի յաջողման վրայ, Զոր աստուածք մարդուս կուտան իրենց եղբի ոխերմութիւնը Զբնդած ըլլալու: Ամուսինքս, կուգամ ահա, Ահ հիմա, իմ քաջութիւնս թող հաստատէ իմ իրաւունքըս Այդ անունին. կրակ ու օդ եմ միւս երկու իմ տարրերս Ստորին կնակքի ես կուտամ: Լաւ. լաւ, լինցուցիք: Ուրեմն եկէք, ու շուրթերուս հուսկ տաքութիւնը Աւել: Մընտա բարով, բարի Շարմին: Խառն, երկա՛ր Մընտա բարով:

(Կը հաճախէ, Խառն կենդ իջ գնայ)

Շուրթերուս վրայ միմէ ունիմ թոյնը իմին: Կ'իյնա՞յ այդպէս: Եթէ դուն ու բընութիւն այդպէս հնգիկ Կը բաժնուիք իրարմէ, մահուան հարուածը նրման է Տարիաւորին կըծելուն որ ցաւցնելով հանդերձ դարձեալ Կը փախաբուի: Եթէ այդ կերպ կը հնաւնաս դուն հոսկէ, Ատով կ'ըսես աշխարհիս թէ ան չարժեք հրաժեշտի Մնաք բարոյներ:

ՇԱՐ.

Լուծուէ՛, թանձր ամպ, անձրեւէ՛ որ ըսեմ թէ

Աստուածներն իսկ կ'արատասուեն:

ԿԼԷՌ.

Աստուածներն իսկ կ'արատասուեն: Աստուածներն կը բերէ ինձ: Եթէ առջ ան գէշն ելլէ իմ գանգրահներ Անտոնիոսիս, Աս անո՛ր պիտի ուզէ իր պահանջն, ու մնիւն Այն համայնքն որ բերկրանքս է բերնէն առնել (Ինչէ՛ Գ, շո՛ւ Կոթիքն իջ Կոթէն)

Եկո՛ւր, խեղճ

Մահատու, քու ա՛ւր ակունքերովդ մէկանց քակէ՛ Կեանքի այս կա՛յր մանուածոյ, խեղճ թիւնաւոր անբան էա՛կ, Օն գայրացիք ու լինցուր: Ահ ուր էր թէ կարենայիր Լեզուս ելլել, որ լըսէի մեծ Կեսարը խորհրդազուրկ Աւանակ մը քու կոշիկդ:

ՇԱՐ.

Ո՛վ աստղ արեւելեան:

ԿԼԷՌ.

Հանդարտ, հանդարտ: Չի՛ս տեսնել ծոցիս վըրայ իմ մանկիկս, Որ կը ծըծէ ու քուն կ'ընէ սառնուն:

ՇԱՐ.

Ճեղքուէ՛, Ահ, ճեղքուէ՛, սիրա

ԿԼԷՌ.

Անուշ որդէս պալատան, փափուկ ինչպէս Օղը, գողորթիկ... ո՛հ Անտոնիոս, բայց եկուր քեզ ալ առնեմ (Ուրիշ է՛ Գն ու Բաշխէն Կոթէն Կոթէն) Ինչո՛ւ պէտք է յամենամ... (Կը գնայ)

ՇԱՐ.

Այս անարգ աշխարհիս մէջ: Ուտի գընա՛, բարեաւ գընա՛, Պարծենցիք հիմա, ո՛վ մահ, Անժամմատ աղբիկ մը ձեռք անցուցիր: Փետրակահու՛ւղ Պատուհաններ, փակուեցէք, ու թող Արե՛ղը սպիտակ Մէկ մ'ալ երբէք չգիտուի այնպիսի աքայալաշող

Աչքերէ: Թագադր ծուռ է, շտկեմ՝ յետոյ երթամ խաղալ^{*)}:

(Ու ճաշէ դռնով)

Ե. ՊԱՆՔ. Ո՛ւր է, ո՛ւր է թագուհին:

ՇԱՐ.

Մեզմ' իստէ, չարթնցնես ան:

Ե. ՊԱՆՔ. Կեսար զրկեց...

ՇԱՐ.

Շա՛տ դանդաղ պատգամաբեր մը արդարեւ:

(Ի՞նչ է իշխան)

Ո՛հ շուտ եկուր, լինցուր: Մասամբ կը զգամ քեզ արդէն:

Ե. ՊԱՆՔ. Մօտեցէ՛ք օ՛ն: Գէշ բան մը կայ: Կեսարին խաբէութիւն

եղած է:

Բ. ՊԱՆՔ.

Գոյարեւելլան կայ Կեսարէն շքերէած:

Ե. ՊԱՆՔ.

Ան կանչեցէ՛ք:

Ե. ՊԱՆՔ.

Ի՛նչ գործ է աս որ հոս եղած է, Շարմիան,

Աշէ՛կ եղած է ասիկա:

ՇԱՐ.

Աշէկ եղած ու վայել

Այնքան թուով արքաներու տոհմէն սերած իշխանուհուն:

Ա՛հ գորական:

(Ու ճաշէ)

(Վերադառնալով ճաշէ)

ԴՈՒ.

Բ. ՊԱՆՔ.

ԴՈՒ.

Ի՛նչ կ'անցնի հոգ:

Ամէ՛նք մեռած:

Կեսար, ինչ որ

կը խորհէիր, ասա ասոր մէջ իրացաւ, դուն ինքըդ

Ա՛հ կուգաս կատարուած տեսնելու այն խիթալի

Արարքն որ այնքան ջանք դուն կ'ընէիր արդիւնելու:

(Ներսէս « Յաւադարձ, հաւադարձ հոգ Կեսարին »)

Վերադառնալով ճաշէ Կեսար աս էր քուր հետեւորդները շքաւորութեամբ իշխան

ԴՈՒ.

Ո՛հ տէ՛ր, չափազանց վստահեցիք գուշակ մըն էք,

Ձեր վստահածն եղաւ ասա:

ԿԵՍ.

Յետին պահուած արիագոյն:

Մեր մտքի նպատակին գարկաւ շիտակ, ու ինչպէս

Արքայազնի վայել է, ինքն իր կերպով տընտրիւնեց

Ինքզինքին: Սակայն կե՛սպն իրենց մահուան: Արիւնհիւին

Ձեմ տեսներ:

ԴՈՒ.

Ամենէն ետքն իրենց հետ ո՛վ կը գտնուէր:

Ե. ՊԱՆՔ.

Պարզմտ գեղջուկ մը որ իրեն թուզ կը բերէր: Աս էր զամբիւղը

Ենոր:

ԿԵՍ.

Թունաւորուած ուրիմըն:

Ե. ՊԱՆՔ.

Ո՛վ Կեսար,

Աս Շարմիանը դեռ հիմա կեանք ունէր վրան, կայնած էր

Աս կը խօսէր, զինքը Գրոյայ երբ իր մեռած տիրուհիին

Գլխուն վրայ թաղն ու պսակն ձեռն կը դնէր: Կայնած տեղն ինք

Կը դողար, մէկ մ'իսլ յանկարծ գետինն ինկաւ:

ԿԵՍ.

Տըկարուածին: Եթէ քոյն էին կ'ըլլած, արտաքուստ

Ունենալէն յայտ պիտի գար, բայց ան քունի երկայնք

Ունի վրան որպէս թէ ուզէր ուրիշ մէկ Անտոնիոս

Մըն ալ որսալ շքերհաներու իր զօրեղ ծուղակին մէջ:

ԴՈՒ.

Հոս կուրծքին վրայ արիւնի ցայտում մը կայ, ու քիչ մ'ուռեցք:

Նոյնը կայ բազուկին վրայ:

Ե. ՊԱՆՔ.

Ատի իժին ձրգած հետքն է,

Ու աս թուղի տերեւներն իրենց վրայ լեզ ունին, ձիջդ այնպէս

Ինչպէս իժեր Կեղոսի քարայրներուն վրայ կը թողուն:

ԿԵՍ.

Այո, իժիտ հաւանական է այդ կերպով մեռած է,

Ջի իր բոխիւն ինձ պատմեց թէ մեռնելու հետ կերպեր

*) Ակնարկելով լիջ առաջ իր տիրուհիին բազուկին այն խօսքն թէ՛ անճատպանութեան գործը կարգաւորելու անհրաժեշտ էր, Կեսարի մեռելու խոսքով միեւն յաւանդեալ:

Անվերջ փորձով կը խուզարկէր: Անոր առէք իր անկողինն,
 Աւ իր կինն՝ ըր տարէք դամբարանէն: Ան պիտի իր
 Անտոնիոսին քովը թաղուի. աշխարհէն վրայ ոչ մէկ չի բերմ
 Պիտի իր մէջ ընդգոգէ զոյգ մը այսքան մեծահաշակ:
 Ասոնց նըման բարձրանըշան դիպուածներ կ'ազդեն նոյն իսկ
 Զանոնց նիւթով՝ առթողին վրայ, ու անոնց պատմութեան մէջ
 Արգահատանը նոյնքան բաժին ունի որքան փառքն
 Անոր որ զիրենք ողբի ենթարկեց: Մեր զօրքերուն
 Բանակը ծանր հանդէսով պիտի ներկայ գտնուի
 Դամբարանէն յուզարկին: Աւ յետոյ Հռոմ՝ Դոդաբէլլա՝,
 Եփուր, Նայէ՝ որ վեհ շուք՝ ու կարգ տրուի այս մեծ
 Հանդիսութեան:

Քարգմ. Գ. ՓԱՌՆԱԿ՝

Վ. Ե. Բ. Զ.

ՄԻՒԿԱՆՁԱՊԵՒ ՅՈՒՄԵՆԱՆԸ

Աւարտութեամբ կ'իմանանք որ Հիւրվան-
 դադէի յօրեկեանը տօնելու համար կ'այսուած
 է Թիֆլիսի մէջ կարգադիր մասնախումբ մը՝
 նախագահութեամբ Պ. Համբարձում Գեղեթ-
 եանի: Այդ մասնախումբը արդէն որոշեր է որ
 յօրեկեանը տեղի պիտի ունենայ մայիս 7/20ին,
 Թիֆլիսի Արքեպիսկոպոսին մէջ: Մասնա-
 խումբը որոշեր է նաև ի լոյս ընծայել ի պատիւ
 Հիւրվանդադէի յօրեկեանական ժողովածու մը՝
 որուն պիտի մասնակցին ռուսահայ, թրքահայ
 և պարսկահայ գրողներ, և մատչելի գնով Ժո-
 ղովրդական հրատարակութիւն մը՝ որ պիտի
 պարունակէ ծաւազարը և կենսագրական ու-
 սումնասիրութիւն մը Հիւրվանդադէի մասին:
 Թրքեկանի օրը՝ հանդիսաւոր թատերական
 ներկայացում տեղի պիտի ունենայ:

Զենք տարակուսի որ աշխարհէն ամէն
 կողմը գտնուող Հայերը պիտի մասնակցին այս
 ազգային-գրական մեծ հանդէսին: Թէպէտ
 տակաւին չընթերցողական չենք ընդունած և
 հասցէ մը չկայ նշանակուած, և կ'արծենք սա-
 կայն թէ անոնք որ կ'ուզեն յարաբերութեան
 մասնէ կարգադիր մասնախումբին հետ ուղարկելու
 համար ուղերձ կամ նուիրատուութիւն, կ'արող
 են դիմել հետեւեալ հասցէին՝

Mr. Ambartsoum Mélikoff.

Tiflis (Caucase, Russie)

Անհրաժեշտ է որ մասնաւորապէս թրքա-

հայ մտաւորականութիւնը հանդիսաւորապէս
 մասնակցի ռուսահայ մեծ գրագէտին յօրեկ-
 եանին: Ծանկալի էր որ Պոլսէն պատգամաւոր-
 ներ ուղարկուէին, և կամ Թիֆլիսի տունէն
 յետոյ՝ Պոլիս հրաւիրուէր յօրեկեանը և իրեն
 ի պատիւ ցոյց մը կատարուէր նոյն իսկ Պոլսոյ
 մէջ: Լաւագոյն է որ այս երկուքն ալ տեղի
 ունենան:

ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԵԼԵԿԵԱՆ

ԵՒ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՐՈՒՆՍԱԸ ԵՒՐԱՊԱՅԻ ՄԷՋ

Առհիւր ընթերցողները կը յիշեն այն ներքո-
 ղայից գնահատումները որ յայտնուեցան փարիզեան
 մամուլին մէջ՝ Տիգրան Խան Քելեկեանի արեւելեան
 նկարագրող կերպաներու հաւաքածուն ցուցադ-
 րութեան առթիւ և որոնց թարգմանութիւնը հրա-
 տարակցեցին: Յուցահանդէսէն քիչ յետոյ՝ Տիգրան
 Խան այդ կերպաններուն գունաւոր վերադրու-
 թիւնները պարունակող շքեղ ալպոմ մ'ի լոյս ընծա-
 յեց, որ ահագին յաջողութիւն ունեցաւ Եւրոպայի
 գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ և որուն
 յառաջաբանին մէջ, նշանաւոր մասնագէտ Պ. Ժիւլ
 Կիֆրէ կը գրէր հետեւեալը.

«... Արեւելեան կերպաններու հաւաքածուն,
 զոր Պ. Քելեկեան երկար առնէն ի վեր սկսած է
 ճիշտացուցած է, անուարակոյս մին է ամենէն կա-
 րեւորներէն, մին այլպան տիպերով ամենէն հա-